

Από το 2015 το προσφυγομεταναστευτικό ζήτημα βρίσκεται ψηλά, συχνά δε στην κορυφή της ευρωπαϊκής ατζέντας. Το 2018 δεν θα αποτελέσει εξαίρεση. Εφόσον οι πληθυσμιακές μετακινήσεις σε παγκόσμια κλίμακα δεν αναμένεται να περιοριστούν, το ζητούμενο για την Ε.Ε. είναι να ανακόψει τις «ανεξέλεγκτες» και παράνομες ροές προς την ευρωπαϊκή επικράτεια. Πράγματι, παρατηρήθηκε συρρίκνωση αυτών μεταξύ 2016 και 2017: από 322.299 πρόσφυγες-μετανάστες το πρώτο εννεάμηνο του 2016 το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2017 αφήχθησαν 146.287, με την πλειοψηφία, πάντως να έχει πλέον προφίλ οικονομικού μετανάστη.

ΓΙΑ ΟΡΙΣΜΕΝΑ κράτη-μέλη της Ε.Ε. ο στόχος είναι η αναλογικότερη επιβάρυνση στον καταμερισμό των προσφύγων και στις αιτίσεις ασύλου. Ελλάδα και Ιταλία αποτελούν τις πρώτες χώρες υποδοχής, με τη δεύτερη να διαθέτει κονδύλια και να προβαίνει σε συμφωνίες για την ανάσχεση των ροών από τη Λιβύη. Αντίστοιχα, η Ε.Ε., έχοντας ως υπόδειγμα την στελή και με νομικά παράδοξα Κοινή Δήλωση με την Τουρκία, θέλει να ενεργοποιήσει αντίστοιχες συνεννοήσεις τόσο με χώρες προέλευσης (Νιγηρία, Γουινέα, Ακτή Ελεφαντοστού, Μπαγκλαντές) όσο κυρίως και με κράτη διέλευσης (Νίγηρας, Τσαντ, Λιβύη, Ακόμ και Αιθιοπία).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ του υψηλού βαθμού δυσκολίας στη διαχείριση του φαινομένου είναι οι αριθμοί, σύμφωνα με τους οποίους σχεδόν 66 εκατομμύρια έχουν εκτοπιστεί από τις εστίες τους, περίπου 22 εκατομμύρια δικαιούνται διεθνούς προστασίας και έως 15 εκατομμύρια θα επιδιώξουν να περάσουν στη Γηραιά Ηπειρο από την Αφρική τις επόμενες δεκαετίες. Στις συνθήκες φτώχειας και ανέχειας που επικρατούν, στις αυταρχικές κυβερνήσεις που διώκουν τις μειονότητες αλλά και όσους θεωρούν «αντικαθεστωτικούς», στις ένοπλες συγκρούσεις που μαίνονται, στις νέου τύπου διαμάχες που περιλαμβάνουν υβριδικούς παίκτες καθιστώντας την επίλυσή τους πιο σύνθετη, αθροίζουμε την περιβαλλοντική και τη δημογραφική διάσταση, που δημιουργούν εκρηκτικές συνθήκες παραμονής σε αρκετές περιοχές του πλανήτη.

ΔΕΔΟΜΕΝΟΙ ότι οι Βρυξέλλες σπκόνουν δυσανάλογο βάρος σε σχέση με άλλες χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου, αλλά και δεδομέ-

γράφει

ο Δρ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΙΛΗΣ*

*Διευθυντής Ερευνών
 Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων.
 Το βιβλίο του «Πρόσφυγες,
 Ευρώπη, Ανασφάλεια»
 κυκλοφορεί από τις εκδόσεις
 Παπαδόπουλος

“Χαρακτηριστικό του υψηλού βαθμού δυσκολίας στη διαχείριση του φαινομένου είναι οι αριθμοί, σύμφωνα με τους οποίους σχεδόν 66 εκατομμύρια έχουν εκτοπιστεί από τις εστίες τους, περίπου 22 εκατομμύρια δικαιούνται διεθνούς προστασίας και έως 15 εκατομμύρια θα επιδιώξουν να περάσουν στη Γηραιά Ηπειρο από την Αφρική τις επόμενες δεκαετίες”

Η δύσκολη εξίσωση του προσφυγικού

των αστοχιών στην πρόβλεψη και εν νεκεία τη βραδύτητα στην προσαρμογή στα νέα δεδομένα, οι πολιτικές επιπτώσεις μοιάζουν μη διαχειρίσιμες. Οι διαφορές στο εσωτερικό της Ε.Ε. παραμένουν αγεφύρωτες, με τις χώρες του Βίσεγκραντ (Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Πολωνία) να έχουν συστήσει ένα αδιάσπαστο μπλοκ. Μάλιστα, αντί να απομονώνονται, συν τω χρόνω, είτε στηρίζονται από πρόσωπα, όπως ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Ντόναλντ Τουσκ, είτε αντιμετωπίζονται με μεγαλύτερη επιείκεια, με τα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα να παραδέχονται πως η απόπειρα εξαναγκασμού τους για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης δεν λειτούργησε. Πλέον η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από την ανάγκη ανασθέρσης της Συνθήκης του Δουβλίνου, αλλά σε πιο πρακτικό επίπεδο στην ταχεία επεξεργασία των σχετικών αιτήσεων στις χώρες «πρώτης γραμμής», ώστε να διαπιστώνεται ποιοι δικαιούνται διεθνούς προστασίας. Αρα, η πίεση προς τις χώρες υποδοχής (Ιταλία, Ελλάδα) επανέρχεται, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τις ευθύνες των κρατών που είτε αρνούνται πεισματικά να δεχθούν πρόσφυγες, είτε εγείρουν τεχνικά εμπόδια, ώστε να μειώσουν σημαντικά τον αριθμό όσων δέχονται - μεταξύ άλλων, για να δημιουργήσουν αντικίνητρα για τους επόμενους.

ΟΙ ΕΥΛΟΓΕΣ καθυστερήσεις στην εκδίκαση και τελεσιδικία υποθέσεων που αφορούν την παροχή ασύλου (λόγω πολλαπλασιασμού των σχετικών αιτημάτων, έλλειψης διάθεσης πόρων και ανθρώπινου δυναμικού αλλά και γραφειοκρατίας) αποτελούν πρόσχημα για τις ηγεσίες που είναι έτσι και αλλιώς απρόθυμες να συμβάλουν στην εν γένει αποτελεσματική διαχείριση του ζητήματος. Ως προς τη Συνθήκη του Δουβλίνου, εφόσον απαιτείται ομοφωνία για την τροποποίησή της, η αυτονόητη ανάγκη για

την αναλογικότερη κατανομή των αιτημάτων ασύλου πιθανότατα δεν θα τελεσφορήσει διαδικαστικά στο άμεσο μέλλον. Η κατάσταση γίνεται πιο ανησυχητική από την ισχυροποίηση εξτρεμιστικών κύκλων, που τονάρουν στη ριζωμένη στους πολίτες ανασφάλεια, εγείροντας ερωτήματα για τη συνύπαρξη με πρόσφυγες και μετανάστες. Ακόμη και μετριοπαθείς ηγεσίες μετατοπίζονται -για εκλογικούς λόγους- προς τις θέσεις τους.

Η ΕΛΛΑΔΑ βρίσκεται σε δυσχερή θέση και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη βούληση τρίτων. Οι δραστικά μειωμένες ροές από την Τουρκία (-86% σε σχέση με το 2016) έχουν καθοσυχάσει τη βόρεια και την κεντρική Ευρώπη, αλλά επιβαρύνουν σημαντικά συγκεκριμένα ελληνικά νησιά. Η μεταφορά στην ενδοχώρα μπορεί προσωρινά να εκτονώσει την πίεση, αλλά συνάμα ενδέχεται να στείλει το λάθος μήνυμα στους παράνομους διακινητές (και όχι μόνο) σχετικά με τη δυνατότητα όσων είναι εγκλωβισμένοι στα νησιά να εκμεταλλευθούν την ευκαιρία και να περάσουν στην Ευρώπη, ακόμη και ενώ θα εξετάζεται το αίτημά τους προς τις ελληνικές Αρχές. Οσο, πάντως, καθυστερεί η έκδοση αμετάκλητων αποφάσεων, θα δυσλειουργεί το σύστημα επαναπροωθήσεων προς την Τουρκία (εντοπίζονται και άλλες τεχνικονομικές δυσκολίες), άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων θα παγιεύονται στην Ελλάδα (κάποιοι εξ αυτών σε εξαιρετικά δυσχερείς συνθήκες), τα κέντρα στα νησιά θα ασφυκτούν (με αυξημένες πιθανότητες για βιοισπραγίες και πλήρη αποξένωση του τοπικού πληθυσμού από τα «ξένα» στοιχεία, αλλά και την Αθήνα) και οι στοχευμένες μετεγκαταστάσεις (υπικατόπτες με ποσοστό αναγνώρισης 75% ως πρόσφυγες) δεν θα προσφέρουν λύση στο πρόβλημα. Το 2018 θα είναι καθοριστικό προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση.